

Dokumentų įteikimas pagal Reglamentą Nr. 2020/1784: žvilgsnis iš Lietuvos perspektyvos

Kristina Pranevičienė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros asistentė
socialinių mokslų daktarė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel.: (+370 5) 236 6170
El. paštas kristina.praneviciene@tf.vu.lt

Agnė Limantė¹

Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės instituto
vyriausioji mokslo darbuotoja
socialinių mokslų daktarė
A. Goštauto g. 12-100, LT-01108 Vilnius, Lietuva
Tel.: (+370 5) 249 7591
El. paštas agne.limante@teise.org

Service of Documents under Regulation No. 2020/1784: A View from the Lithuanian Perspective

Kristina Pranevičienė

(Vilnius University (Lithuania))

Agnė Limantė

(Law Institute of the Lithuanian Centre for Social Sciences (Lithuania))

Summary. On 25 November 2020, Regulation No. 2020/1784 of the European Parliament and of the Council was adopted. It governs the service of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters in the Member States. The Regulation entered into force on 1 July 2022 and applies in all Member States, including Denmark, when judicial and extrajudicial documents in civil and commercial matters need to be sent to another EU country. This article discusses the main innovations of Regulation No. 2020/1784, and examines the application of this regulation in Lithuania during the first three years. The article aims to contribute to the discussion on the proper service of documents in the EU and to reveal how the EU rules in this area operate in the national system.

Keywords: EU civil procedure, service of documents, Regulation No. 2020/1784, Service Regulation, service of judicial and extrajudicial documents.

¹ Šiame skyriuje pateikti teiginiai atspindi tik autoriaus asmeninę nuomonę ir neatspindi oficialios Europos Komisijos pozicijos

Dokumentų įteikimas pagal Reglamentą Nr. 2020/1784: žvilgsnis iš Lietuvos perspektyvos

Kristina Pranevičienė

(Vilniaus universitetas (Lietuva))

Agnė Limantė

(Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės institutas (Lietuva))

2020 m. lapkričio 25 d. buvo priimtas naujas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 2020/1784, reguliuojantis teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimą valstybėse narėse, jis įsigaliojo 2022 m. liepos 1 dieną. Reglamentas taikomas visose valstybėse narėse, įskaitant Daniją, kai teisinius ir neteisinius dokumentus civilinėse ir komercinėse bylose reikia siųsti į kitą ES šalį. Šiame straipsnyje aptariamos pagrindinės Reglamento Nr. 2020/1784 naujovės bei nagrinėjama jo taikymo praktika Lietuvoje pirmaisiais trejais reglamento galiojimo metais. Straipsnio tikslas – prisidėti prie diskusijos apie tinkamą dokumentų įteikimą ES ir atskleisti, kaip ES taisyklės šioje srityje veikia nacionalinėje sistemoje.

Pagrindiniai žodžiai: ES civilinis procesas, dokumentų įteikimas, Reglamentas Nr. 2020/1784, Įteikimo reglamentas, teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimas.

Įvadas

Tinkamas teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimas yra svarbus dėl keleto dalykų. Visų pirma, tai yra itin svarbi teisės kreiptis į teismą ir teisės į teisingą teismą dalis. Esant tinkamam įteikimui užtikrinama, kad asmenys, dalyvaujantys teismo procese bei veikiami teisinių procesų, būtų tinkamai informuoti ir turėtų galimybę pasinaudoti savo teisėmis ir ginti savo interesus. Tinkamas atsakovo informavimas apie dėl jo pradėtą procesą yra kertinis principas, kuriuo užtikrinamas lotyniškosios *audiatur et alteram pars* (liet. tebūnie išklausyta ir kita pusė) maksimos paisymas. Antra, tinkamas dokumentų įteikimas taip pat skatina teisinės sistemos skaidrumą ir teisingumą, prisideda prie procesinio teisingumo principų, nes visoms šalims sudaromos vienodos galimybės gauti informaciją ir pateikti savo argumentus. Be to, tinkamas dokumentų įteikimas padeda užtikrinti proceso veiksmingumą ir operatyvumą, šalys nedelsiant informuojamos apie svarbius įvykius ir būtinus veiksmus. Veiksmingas įteikimas sumažina procesų vėlavimų skaičių, padeda išvengti nereikalingų atidėjimų ir leidžia teismams laiku nagrinėti bylas. Galiausiai, tinkamas dokumentų įteikimas taip pat padeda užtikrinti teismo sprendimų ir nutarčių teisėtumą bei turi įtakos jų pripažinimui ir vykdymui. Taigi, galime drąsiai teigti, kad nuo tinkamo dokumentų įteikimo priešingai šaliai tiesiogiai priklauso viso tolesnio teismo proceso sąžiningumas ir teisingumas.

Europos šalyse dokumentų įteikimas detaliam reglamentuojamas². Visgi byloms su užsienio elementu ne visada pakanka nacionalinio reglamentavimo, o tarptautinė sistema³ ne visada optimali nagrinėjant ginčus Europos Sąjungoje (toliau – ES). Atsižvelgiant į tai, ES buvo nuspręsta priimti

² E.g., apie Vengriją žr.: KAPA, Mátyás (2017). Service of Documents Instituting Civil Proceedings. *Hungarian Journal of Legal Studies*, 58(1) (March 2017), 28–50; apie Lenkiją žr.: JĘDRZEJEWSKA, Ewa (2022). Service of Court Documents in Civil Proceedings to Attorneys During the Covid Pandemic – Analysis of Selected Issues. *Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie* 14, no. 2 (19 July 2022), 157–169; apie Italiją žr.: AMATO, Rosanna; VELICOGNA, Marco (2022). Cross-Border Document Service Procedures in the EU from the Perspective of Italian Practitioners – The Lessons Learnt and the Process of Digitalisation of the Procedure through e-CODEX. *Laws*, 11(6) (10 November 2022).

³ Hagos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje (1965). *Valstybės žinios*, 2000, 44-1252. Ši konvencija buvo pirmasis daugiašalis susitarimas, skirtas išimtinai įteikimui.

specialią priemonę, kuria būtų pagerintas ir pagreitintas teisminių ir neteisminių dokumentų⁴ perdavimas ir įteikimas tarp valstybių narių.

Per du dešimtmečius ES institucijos priėmė net tris reglamentus dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ir komercinėse bylose įteikimo⁵. Pirmasis dokumentų įteikimo reglamentas buvo priimtas 2000 m. (toliau – Reglamentas Nr. 1348/2000)⁶. 2007 m. jis buvo iš dalies pakeistas atsižvelgiant į ESTT praktiką bei patobulinant keletą kitų svarbių aspektų (toliau – Reglamentas Nr. 1393/2007)⁷. Pagrindinis šių ES teisės aktų tikslas buvo stiprinti bendrą teisingumo erdvę, sukurti veiksmingesnę ir patikimesnę dokumentų įteikimo sistemą, kuri sumažintų kliūtis teismų sprendimams pripažinti ES. 2000 m. ir 2007 m. reglamentuose numatomos taisyklės veikė dviem kryptimis: viena jų buvo skirta operatyvioms tarpvalstybinio teisminių ir neteisminių dokumentų perdavimo procedūroms nustatyti, kita – būtiniausiems standartams, susijusiems su teise į gynybą, apibrėžti⁸.

Nepaisant to, netrukus tapo akivaizdu, kad, atsižvelgiant į dabartinę itin sparčią visų procesų, o ypač civilinio proceso skaitmenizaciją, vis dėlto reikia tolesnių patobulinimų, todėl 2020 m. buvo priimtas naujas dokumentų įteikimo reglamentas – Reglamentas Nr. 2020/1784⁹ (toliau – Reglamentas Nr. 2020/1784 arba Reglamentas). Reglamentas įsigaliojo 2022 m. liepos 1 d. ir taikomas visose valstybėse narėse, įskaitant ir Daniją, kai civilinėse ir komercinėse bylose teisinius ir neteisinius dokumentus reikia siųsti į kitą ES šalį.

Straipsnio tikslas – pateikti Reglamento Nr. 2020/1784 įtvirtintų pokyčių analizę bei išnagrinėti pirmųjų trejų Reglamento taikymo metų praktiką Lietuvoje, nustatyti Lietuvos teismų praktikos atitiktį ES Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) bei Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) išaiškinimams. Tyrimo objektas – Reglamentas Nr. 2020/1784 ir jo taikymas Lietuvos teismų bylose, išnagrinėtose iki 2025 m. lapkričio 1 dienos.

⁴ Remiantis ES apibrėžimu, terminas „neteisiniai dokumentai“ turėtų apimti valdžios institucijos ar pareigūno parengtus ar patvirtintus dokumentus ir kitus dokumentus, kurių oficialus perdavimas kitoje valstybėje narėje gyvenančiam adresatui yra būtinas siekiant įgyvendinti, įrodyti ar apsaugoti teisę ar reikalavimą pagal civilinę arba komercinę teisę. Terminas „neteisiniai dokumentai“ neturėtų apimti administracinių institucijų dokumentų, išduotų administracinių procedūrų tikslais (Įteikimo reglamento 8 konstatuojamoji dalis). ESTT, aiškindamas neteisminių dokumentų sąvoką, nurodė, kad tokie dokumentai apima ne tik viešosios valdžios institucijos ar pareigūno parengtus ar patvirtintus dokumentus, bet ir privačius dokumentus, kurių perdavimas užsienyje reziduojantiems jų adresatams būtinas teisei arba teisiniui reikalavimui civilinėje arba komercinėje byloje įgyvendinti, įrodyti arba apsaugoti, taigi į tokių dokumentų sąvoką pateks ir privatūs dokumentai, kaip antai raginimas sumokėti skolą. Notarinės formos dokumento įteikimas taip pat patenka į Įteikimo reglamentų taikymo sritį. *Tecom Mican* [ESTT], Nr. C-223/14, [2015.11.11], ECLI:EU:C:2015:744, 44 punktas; *Roda Golf* [ESTT], Nr. C-14/08, [2009.06.25], ECLI:EU:C:2009:395, 61 punktas.

⁵ Šiame straipsnyje visi dokumentų įteikimą reglamentuojantys reglamentai (2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse, 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 ir Europos Parlamento bei Tarybos reglamentas (ES) 2020/1784 2020 m. lapkričio 25 d. dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) (nauja redakcija)) bendrai vadinami Įteikimo reglamentais.

⁶ Plačiau apie istorinį Įteikimo reglamentų aspektą žr.: NEKROŠIUS, Vytautas (2022). *Nowe Rozwiązania w Zakresie Doręczania Dokumentów Sądowych i Pozasądowych w Postępowaniu Cywilnym UE-Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784. Przegląd Prawa i Administracji*. Wrocław, t. 128, p. 178–188.

⁷ Plačiau apie šį reglamentą žr.: JOKUBAUSKAS, Rytis (2019). Dokumentų įteikimas tarpvalstybinėse civilinėse bylose. *Jurisprudence*, 26 (1), 157–77.

⁸ AMATO, Rosanna (2019). Exploring the Legal Requirements for Cross Border Judicial Cooperation: The Case of the Service of Documents. *European Quarterly of Political Attitudes and Mentalities*, 8(2), 41.

⁹ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/1784 2020 m. lapkričio 25 d. dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) (nauja redakcija). *OJ L* 405, 2.12.2020, p. 40–78.

Pažymėtina, kad akademiinių publikacijų apie šį reglamentą nėra daug ir nė vienoje iš jų išsamiai netiriamas Reglamento Nr. 2020/1784 veikimas būtent iš Lietuvos perspektyvos. Tačiau jau išleista keletas mokslinių tyrimų ir praktikams skirtų leidinių¹⁰. Iš Lietuvos tyrėjų Reglamento nuostatų analizę lenkų kalba yra atlikęs akademikas V. Nekrošius¹¹, tačiau jo tyrimas nebuvo skirtas Lietuvos praktikos analizei. Be to, pasirodė ir publikacijų lietuvių kalba, nagrinėjančių konkrečius Reglamento aspektus, pavyzdžiui, V. Vaicekausko straipsnis¹². Šiuo straipsniu siekiama prisidėti prie diskusijos apie tinkamą dokumentų įteikimą ES ir atskleisti, kaip šios srities ES taisyklės veikia Lietuvos praktikoje. Rengiant straipsnį, remtasi istoriniu, lyginamuoju ir teleologiniu metodais, pasitelkiant sisteminės analizės tyrimo metodą buvo analizuota teisės doktrina ir nacionalinių teismų bei ES Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija.

1. Reglamentas Nr. 2020/1784 ir pagrindinės jo naujovės

Reglamentas Nr. 2020/1784 buvo parengtas ir priimtas siekiant patobulinti dokumentų perdavimo ir įteikimo kanalus ES, derinant šį siekį su pastangomis sustiprinti adresato teisių į gynybą apsaugos priemones¹³. Kaip nurodoma doktrinoje, pirmiausia buvo siekiama modernizuoti įteikimą, įtvirtinant skaitmeninio ryšio galimybes tiek netiesioginio (tarp institucijų), tiek tiesioginio (gavėjui) įteikimo atveju. Antrasis ir bendresnis tikslas buvo pašalinti įvairius 2007 m. Reglamento Nr. 1393/2007 aiškumo ar jo veikimo praktikoje trūkumus, kurie buvo nustatyti per Komisijos atliktus vertinimus, identifikuoti ESTT praktikos arba mokslinėje literatūroje¹⁴.

Reglamente Nr. 2020/1784 išliko ankstesniuose reglamentuose numatyti dokumentų įteikimo būdai, įskaitant „standartinę procedūrą“ – tiesioginį dialogą tarp perduodančiųjų ir gaunančiųjų agentūrų, kurios tarpininkauja tarp ieškovo ir adresato (3 straipsnis). Reglamento Nr. 2020/1784 taisyklėse taip pat atkartojamos ir kitos 2007 m. Reglamento galiojimo metu naudotos teisminių dokumentų perdavimo ir įteikimo priemonės ir leidžiama teisinius ir neteisminius dokumentus įteikti tiesiogiai paštu (18 straipsnis), tiesiogiai per prašomosios valstybės kompetentingas institucijas (20 straipsnis), taip pat išlaikomas klasikinis tarpvalstybinis bendravimas, grindžiamas diplomatinėmis ir konsulinėmis kanalų naudojimu (16 straipsnis)¹⁵. Tačiau Reglamentu Nr. 2020/1784 dokumentų įteikimas modernizuojamas atsižvelgiant į technologijų pokyčius.

¹⁰ Žr., pvz., ANTHIMOS, Anthimos; REQUEJO ISIDRO, Marta (eds) (2023). *The European service regulation: a commentary*. Northampton: Edward Elgar Publishing (Elgar commentaries in private international law series). Siekiant parengti teisininkus (pvz., teisėjus, teismų pareigūnus, advokatus) Reglamentui Nr. 2020/1784, Europos antstolių ir teismo pareigūnų organizacija (European Union of Judicial Officers (EUJO)) išleido knygą. Žr.: SCHMITZ, Marc (2022). *La signification des actes judiciaires et extrajudiciaires en Europe*. Intersentia.

¹¹ NEKROŠIUS, Vytautas (2022). Nowe Rozwiązania w Zakresie Doręczania Dokumentów Sądowych i Pozasądowych w Postępowaniu Cywilnym UE-Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784. *Przegląd Prawa i Administracji*. Wrocław, t. 128, p. 178–188.

¹² VAICEKAUSKAS, Vytautas (2025). Nežinomo adreso paieška Europos Sąjungos civiliniame procese. *Teisė*, 135, p. 105–117.

¹³ Žr.: Reglamento 3 ir 10 konstatuojamąsias dalis.

¹⁴ STEIN, Andreas (2023). The European Service Regulation: Introduction. In: A. Anthimos and M. Requejo Isidro (eds). *The European Service Regulation*. Edward Elgar Publishing, p. 3 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.4337/9781800884021.00010>

¹⁵ Kaip pažymėjo R. Amato, tradiciniais diplomatiniais kanalais naudojamosi retai, tik išskirtinėmis aplinkybėmis. Dokumentų perdavimas diplomatiniais kanalais remiasi sudėtinga sistema, kurioje dalyvauja atitinkamų valstybių narių teisingumo ir užsienio reikalų ministerijos. Todėl procedūra lėta ir nenaudinga suinteresuotosioms šalims. Žr.: AMATO, Rosanna (2019). Exploring the Legal Requirements for Cross Border Judicial Cooperation: The Case of the Service of Documents. *European Quarterly of Political Attitudes and Mentalities*, 8(2), 42.

Nors ilgą laiką elektroniniai ryšio kanalai buvo ribotai naudojami tarpvalstybinėse bylose dėl nusistovėjusių įpročių, teisinių kliūčių nacionalinėje teisėje ir nacionalinių IT sistemų sąveikos stokos¹⁶, plintantys skaitmeninimo procesai ir modernių technologijų naudojimas tapo pamatu Reglamento Nr. 2020/1784 naujovėms. Šio straipsnio autorių nuomone, palaipsnis perėjimas prie elektroninio dokumentų įteikimo yra neišvengiamas sparčių skaitmenizacijos procesų padarinys ir tai vertintina kaip pozityvus žingsnis, kuriuo gali būti užtikrintas spartesnis ir efektyvesnis civilinis procesas. Be to, reikia nepamiršti, kad Reglamentu Nr. 2020/1784 įtvirtinami ir kiti svarbūs pakeitimai, kurie aptariai tolesnėse šio straipsnio dalyse.

1.1. Teisinių dokumentų perdavimas elektroniniu būdu tarp perduodančiosios ir gaunančiosios įstaigų

Priėmus Reglamentą Nr. 2020/1784, išskyrus ribotas išimtis (5 straipsnio 4 dalis), įteikimas elektroniniu būdu tampa pagrindinis, jei taikomas tarpinstitucinis dokumentų perdavimas. Reglamento 5 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad įteiktini dokumentai, prašymai, patvirtinimai, gavimo patvirtinimai, pažymėjimai ir pranešimai tarp perduodančiųjų ir gaunančiųjų agentūrų yra perduodami per saugią ir patikimą decentralizuotą IT sistemą. Šiuo tikslu Reglamentas Nr. 2020/1784 numato vadinaamojo e-CODEX (angl. *e-Justice Communication via Online Data Exchange*)¹⁷ įdiegimą dokumentų įteikimui ES. Ši priemonė pradėjo veikti 2025 m. gegužės 1 dieną¹⁸.

Pažymėtina, kad e-CODEX yra ilgalaikių pastangų rezultatas, jis buvo kuriamas nuo 2010 m., siekiant padėti elektroniam piliečių ir teismų bei valstybių narių administracijų bendravimui tarpvalstybiniuose procesuose. Tai decentralizuota ir sąveiki IT sistema, sukurta tam, kad būtų galima skaitmeniniu būdu keisti bylų duomenimis tarpvalstybiniuose teismo procesuose; ši sistema siūlo Europos skaitmeninę infrastruktūrą saugiam tarpvalstybiniam bendravimui teisingumo srityje¹⁹, naudojant esamas veikiančias nacionalines sistemas.

1.2. Dokumento įteikimas adresatui elektroniniu būdu

Reglamente Nr. 2020/1784 taip pat numatyta galimybė dokumentus elektroniniu būdu įteikti tiesiogiai adresatui. Reglamento 19 straipsnyje įtvirtinama, kad teisminiai dokumentai gali būti įteikiami tiesiogiai asmeniui, kurio adresas kitoje valstybėje narėje įteikimo tikslais yra žinomas, elektroninėmis įteikimo priemonėmis, kurias pagal teismo vietos valstybės narės teisę galima naudoti dokumentams įteikti šalies viduje.

¹⁶ Iki šiol kasdienėje praktikoje elektroniniai ryšio kanalai buvo naudojami ribotai tarpvalstybinėse bylose dėl senų įpročių, teisinių kliūčių nacionalinėje teisėje ir nacionalinių IT sistemų sąveikos stokos: STEIN, Andreas (2023). In: A. Anthimos and M. Requejo Isidro (eds). *The European Service Regulation*. Edward Elgar Publishing, p. 4 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.4337/9781800884021.00010>

¹⁷ Žr. e-CODEX puslapį [interaktyvus]. <https://www.eulisa.europa.eu/activities/large-scale-it-systems/e-codex>

¹⁸ Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2022/423 2022 m. kovo 14 d., kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2020/1784 nurodytos decentralizuotos IT sistemos įgyvendinimo techninės specifikacijos, priemonės ir kiti reikalavimai. C/2022/1417. OJL 87, 15.3.2022, p. 9–13.

¹⁹ FRANCESCONI, Enrico; PERUGINELLI, Ginevra; STEIGENGA, Ernst; TISCORNIA, Daniela (2014). Conceptual Modeling of Judicial Procedures in the E-Codex Project. In: *AI Approaches to the Complexity of Legal Systems*. Edited by Pompeu Casanovas, Ugo Pagallo, Monica Palmirani, and Giovanni Sartor, 8929:202–16. Lecture Notes in Computer Science. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg [interaktyvus]. https://doi.org/10.1007/978-3-662-45960-7_15; AMATO, Rosanna; VELICOGNA, Marco (2022). Cross-Border Document Service Procedures in the EU from the Perspective of Italian Practitioners – The Lessons Learnt and the Process of Digitalisation of the Procedure through e-CODEX. *Laws*, 11(6) (10 November 2022): 81 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.3390/laws11060081>

Tačiau įteikimas elektroniniu būdu galimas tik esant tam tikroms sąlygoms. Pirma, dokumentai gali būti siunčiami ir gaunami naudojant kvalifikuotas elektroninio registruoto pristatymo paslaugas, kaip apibrėžta Reglamente Nr. 910/2014²⁰, adresatui, kuris iš anksto yra davęs aiškų bendro pobūdžio sutikimą naudoti elektronines priemones dokumentams įteikti teismo proceso metu (Reglamento 19 straipsnio a dalis)²¹. Kaip pažymėta doktrinoje, bendro pobūdžio sutikimą greičiausiai pasirinks didelės bendrovės, kurios jau yra susipažinusios su šiuo procesu, arba bendrovės, kurios veikia tose valstybėse narėse, kuriose tai numatyta nacionalinėje teisėje²². Antra, įteikimas elektroniniu būdu galimas, jei adresatas iš anksto davė aiškų sutikimą procesą vykdančiam teismui ar institucijai arba už dokumentų įteikimą tokiam procese atsakingam subjektui dėl elektroninių laiškų, siunčiamų nurodytu elektroninio pašto adresu, naudojimo dokumentų įteikimo tikslais to proceso metu, ir adresatas patvirtina dokumento gavimą pateikdamas gavimo patvirtinimą, kuriame, be kita ko, nurodoma gavimo data (Reglamento 19 straipsnio b dalis). Kaip matysime vėliau, dėl šio aspekto jau kyla tam tikrų neaiškumų.

Atsižvelgiant į tai, kad dėl valstybių narių teisinių sistemų skirtingumo yra sudėtinga pasiekti bendrą politinį sutarimą dėl dokumentų įteikimo elektroniniu būdu, Reglamento Nr. 2020/1784 19 straipsnio 2 dalimi valstybėms narėms leidžiama nustatyti papildomas tokio įteikimo sąlygas – tai yra valstybės gali nustatyti ir pranešti Europos Komisijai apie papildomas sąlygas, kuriomis jos leis naudoti elektroninį įteikimo būdą. Kaip nurodoma 33 konstatuojamojoje dalyje, tokiomis sąlygomis galėtų būti reglamentuojami tokie klausimai, kaip antai siuntėjo ir gavėjo tapatybės nustatymas, išsiųstų dokumentų vientisumas ir perdavimo apsauga nuo išorės įtakos. Tai iš esmės reiškia, kad dokumentų įteikimo elektroniniu būdu taisyklės visgi gali varijuoti tarp ES valstybių ir visiško vienodumo gali būti nepasiekta. Nepaisant to, doktrinoje sutinkama, kad Reglamento Nr. 2020/1784 19 straipsnyje įtvirtinta naujovė yra reikšmingas žingsnis į priekį, atsižvelgiant į tai, kad valstybių narių teisės aktai šiuo klausimu ilgą laiką skyrėsi²³.

Straipsnio autorių nuomone, elektroninis dokumentų įteikimo būdas turėtų populiarėti Lietuvoje, turint mintyje galimas sutaupyti dokumentų įteikimui tenkančias nemažas išlaidas. Pagal <https://e-justice.europa.eu> portale pateikiamus duomenis, Lietuva yra pranešusi Europos Komisijai apie galimybę įteikti dokumentus elektroniniu paštu, nurodydama centrinės institucijos – Teisingumo ministerijos – elektroninio pašto adresą. Kadangi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) nuostatos jau numato galimybę įteikti procesinį dokumentą elektroniniu paštu²⁴, nekyla didelių abejonių, kad Lietuva yra pasirėngusi ir ryžtingesniems žingsniams naudojant teisminių (procesinių) dokumentų įteikimą elektroniniu paštu ne tik nacionaliniuose, bet ir tarptautiniuose teisminiuose procesuose.

Kai kuriose ES valstybėse, kaip antai Liuksemburge, teisminių dokumentų įteikimas elektroniniu būdu yra draudžiamas²⁵. Tuo tarpu kitos valstybės, pavyzdžiui, Vokietija, taip pat neskuba naudoti elektroninio pašto kaip procesinių dokumentų įteikimo priemonės. Vokietija yra pranešusi Europos

²⁰ Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. liepos 23 d. reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB. OL L 257, 28.8.2014, p. 73–114.

²¹ Lietuvoje Reglamentą (ES) Nr. 910/2014 įgyvendina Lietuvos Respublikos elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų įstatymas, TAR, 2018, 7474.

²² RICHARD, Vincent (2021). La refonte du règlement sur la notification des actes judiciaires et extrajudiciaires. *Revue critique de droit international privé*, 2(2), 354 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.3917/rcdip.212.0349>

²³ Ten pat, p. 355.

²⁴ Žr.: CPK 423¹ straipsnio 3 dalis; 429¹ straipsnis; 432¹ straipsnio 4 dalis; 582 straipsnio 4 dalis; 605 straipsnio 1–2 dalys, 4 dalis; 624¹ straipsnis; 812¹ straipsnis.

²⁵ [interaktyvus]. https://e-justice.europa.eu/39433/LT/service_of_documents_official_transmission_of_legal_documents?LUXEMBOURG&member=1

Komisijai, kad šiuo metu valstybėje galimas elektroninis įteikimas tik Reglamento 19 straipsnio 1 dalies a punkte aprašyta forma, o įteikti dokumentus elektroninėmis priemonėmis, apibrėžtomis Reglamento 19 straipsnio 1 dalies b punkte, dar neįmanoma²⁶. Vengrija yra nurodžiusi, kad Reglamento 19 straipsnio 1 dalyje nurodyti įteikimo būdai šioje valstybėje netaikomi²⁷. Nyderlandų Karalystė Europos Komisijai yra pranešusi, kad skaitmeniniu būdu įteikiami tik tam tikri arešto orderiai²⁸. Kitos valstybės, pavyzdžiui, Portugalija, kol kas nenumato, kad dokumentai galėtų būti įteikiami ir (arba) apie juos būtų pranešama elektroniniu būdu žinomą adresu kitoje valstybėje narėje²⁹.

Lietuvos nacionalinis civilinis procesas jau senokai pajudėjo modernizacijos ir skaitmeninimo kryptimi, tad matyti, kad šiose srityse ne tik neatsilikame nuo kitų ES valstybių narių, bet ir kai kurias valstybes pralenkiame. Teismai naudoja dokumentų įteikimo elektroniniu paštu būdą, siekdami taupyti proceso išlaidas. Ypač svarbu atkreipti dėmesį, jog tokiu atveju būtų gautas adresato patvirtinimas, kad dokumentas gautas, bei aiškiai išreikštas sutikimas ir toliau gauti procesinius dokumentus elektroniniu paštu. Visgi net ir tokiu atveju kyla asmens tapatybės nustatymo rizika. Pavyzdžiui, asmuo, kuriam yra žinomi kito asmens prieigos prie elektroninio pašto duomenys, ir siekiantis, kad būtų priimtas sprendimas už akių ir jo reikalavimas patenkintas, gali iš adresato elektroninio pašto adreso išsiųsti teismui patvirtinimą, kad dokumentas gautas, ir, adresatui apie tai net nesužinojus, tą dokumentą bei išsiųstą patvirtinimą tiesiog ištrinti, tokiu būdu iš esmės eliminuojant bet kokią galimybę adresatui apskritai sužinoti apie teisminį procesą ir procesinio dokumento turinį. Tas pats pasakytina ir apie galimus įsilaužimo į adresato elektroninį paštą atvejus. Vis dėlto, nepaisant paminėtų problemų, manytina, kad, modernėjant šiuolaikinėms technologijoms ir didėjant žmonių skaitmeniniam raštingumui, tokie piktnaudžiavimo atvejai galėtų būti tik pavieniai ir nenusvertų įteikimo elektroniniu paštu privalumų.

1.3. Pagalba nustatant dokumentų gavėjo adresą

Kartais asmuo, inicijuojantis teisinius veiksmus, gali nežinoti dokumento gavėjo adreso, pavyzdžiui, jei gavėjas persikėlė ir sutartyje nurodytu adresu jo negali būti rasta. Tokiais atvejais Reglamento Nr. 2020/1784 7 straipsnyje įtvirtinama (ankstesniuose įteikimo reglamentuose nenumatyta) galimybė prašyti pagalbos ieškant adreso³⁰. Jame nustatyta, kad jei asmens, kuriam kitos valstybės narės teritorijoje turi būti įteiktas teisminis arba neteisminis dokumentas, adresas nėra žinomas, ta valstybė narė teikia pagalbą nustatant adresą. Taigi suinteresuotas asmuo nebegali teismo valstybės teisme tiesiog pareikšti, kad jis nežino adresato gyvenamosios vietos kitoje ES valstybėje narėje³¹.

Reglamento 7 straipsnio 2 dalyje kiekviena valstybė narė įpareigojama pateikti Komisijai informaciją, skelbtiną Europos e. teisingumo portale: kokią pagalbą ji teiks pagal Reglamento 7 straipsnio 1 dalį, kokios įstaigos yra atsakingos ir kaip su jomis susisiekti, taip pat ar jos institucijos savo inici-

²⁶ [interaktyvus]. https://e-justice.europa.eu/39433/LT/service_of_documents_official_transmission_of_legal_documents?GERMANY&member=1

²⁷ [interaktyvus]. https://e-justice.europa.eu/39433/LT/service_of_documents_official_transmission_of_legal_documents?HUNGARY&member=1

²⁸ [interaktyvus]. https://e-justice.europa.eu/39433/LT/service_of_documents_official_transmission_of_legal_documents?NETHERLANDS&member=1

²⁹ [interaktyvus]. https://e-justice.europa.eu/39433/LT/service_of_documents_official_transmission_of_legal_documents?PORTUGAL&member=1

³⁰ Plačiau šį klausimą nagrinėja V. Vaicekaskas. Žr.: VAICEKAUSKAS, Vytautas (2025). Nežinomo adreso paieška Europos Sąjungos civiliniame procese. *Teisė*, 135, 105–117.

³¹ NEKROŠIUS, Vytautas (2022). Nowe Rozwiązania w Zakresie Doręczania Dokumentów Sądowych i Pozasądowych w Postępowaniu Cywilnym UE-Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784. *Przegląd Prawa i Administracji*. Wrocław, T. 128, p. 181. <https://doi.org/10.19195/0137-1134.128.12>.

atyva tikrina gyvenamosios vietos registrus ar kitas duomenų bazines, kai prašyme nurodytas adresas yra neteisingas. Lietuvoje pagalbą nustatant adresato gyvenamosios vietos ar buveinės adresą teikia Lietuvos antstolių rūmai.

1.4. Kiti pakeitimai

Paminėtina ir keletas kitų naujovių, numatytų Reglamentu Nr. 2020/1784. Pirma, Reglamentas įtvirtina galimybę naudoti elektroninius parašus. Pagal Reglamento 5 straipsnio 3 dalį, jei įteiktiniams dokumentams, prašymams, patvirtinimams, gavimo patvirtinimams, pažymėjimams ir kitiems pranešimams reikalingas ar naudojamas spaudas arba rašytinis parašas, vietoj jų gali būti naudojami „kvalifikuoti elektroniniai spaudai“ arba „kvalifikuoti elektroniniai parašai“, kaip apibrėžta Reglamente Nr. 910/2014. Tai nėra visiškai naujovė, tačiau paaiškinama ir kodifikuojama valstybės narėse plačiai taikoma praktika.

Antra, Reglamentu Nr. 2020/1784 buvo pratęstas terminas, per kurį galima atsisakyti priimti įteikiamus dokumentus. Verta pažymėti, kad pagal Europoje ir pasaulyje taikomas taisyklės, įskaitant 1965 m. Hagos konvenciją³², nenumatyta, kad įteikiami dokumentai turi būti išversti į adresatui suprantamą kalbą arba įteikimo vietos valstybės oficialiąją kalbą. Vietoj to adresatui suteikiama teisė atsisakyti įteikiamų dokumentų, kurie nepateikti atitinkamos valstybės valstybine kalba arba kalba, kurią adresatas supranta³³. Remiantis Reglamento Nr. 2020/1784 12 straipsniu, adresatas gali atsisakyti priimti įteiktiną dokumentą, jei tas dokumentas nėra parengtas ar išverstas į (i) kalbą, kurią adresatas supranta, arba į (ii) valstybės narės, į kurią kreipiamasi, oficialiąją kalbą arba vieną iš oficialiųjų kalbų³⁴. Pakeičiant 2007 m. Įteikimo reglamento taisykles, Reglamentu Nr. 2020/1784 pratęstas anksčiau vienos savaitės terminas, ir šiuo metu adresatas turi galimybę atsisakyti įteikimo jo metu arba per dvi savaites nuo įteikimo momento. Šis atsisakymas išreiškiamas išsiunčiant rašytinį pareiškimą dėl atsisakymo priimti dokumentą gaunančiajai agentūrai³⁵.

ESTT byloje *LKW WALTER* išaiškino³⁶, kad terminas pareikšti prieštaravimą dėl paties dokumento turi būti pradedamas skaičiuoti pasibaigus terminui atsisakyti priimti įteiktiną dokumentą. *Weiss* byloje ESTT nurodė³⁷, kad adresatas negali atsisakyti priimti bylos iškėlimo dokumento vien dėl priedų, kurie nėra išversti į valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalbą ar jam suprantamą kalbą, jeigu šie priedai turi tik patvirtinamąją reikšmę ir nėra būtini reikalavimo esmei suprasti. Nacionalinis teismas turi įvertinti, ar pagrindinio dokumento turinys pakankamas užtikrinti atsakovo procesines teises. Taip pat pabrėžta, kad atsisakymo teisė netaikoma, kai adresatas pats sutartyje susitarė dėl korespondencijos tvarkymo perduodančios valstybės narės kalba, o priedai yra susiję su tokia korespondencija ir surašyti sutarta kalba³⁸.

³² Hagos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje (1965), *Valstybės žinios*, 2000, 44-1252.

³³ RICHARD, Vincent (2021). La refonte du règlement sur la notification des actes judiciaires et extrajudiciaires. *Revue critique de droit international privé*, 2(2), 356.

³⁴ Dėl ESTT praktikos aiškinant šią dokumento gavėjo teisę žr. *Alta Realitat* [ESTT], Nr. C-384/14, [2016.04.28]. ECLI: EU:C:2016:316; *Henderson* [ESTT], Nr. C-354/15, [2017.03.02]. ECLI: EU:C:2017:157; *Catlin Europe* [ESTT], Nr. C-21/17, [2018.09.06]. ECLI: EU:C:2018:675.

³⁵ Pažymėtina, kad jei adresatas atsisakė priimti dokumentą, teismas arba institucija, kurioje vyksta teisminis procesas, atlikusi patikrinimą gali nuspręsti, kad atsisakymas buvo nepagrįstas. Vertindamas, ar adresato atsisakymas yra pagrįstas, teismas turi atsižvelgti į visą susijusią teismo byloje esančią informaciją, kad nustatytų, ar atitinkama šalis suprantą kalbą, kuria parengtas dokumentas. Žr.: *Alta Realitat* [ESTT], Nr. C-384/14, [2016.04.28]. ECLI: EU:C:2016:316.

³⁶ *LKW WALTER* [ESTT], Nr. C-7/21, [2022.07.07]. ECLI: EU:C:2022:527, 49 punktas.

³⁷ *Weiss* [ESTT], Nr. C-14/07, [2008.05.08]. ECLI: EU:C:2008:264, 78 ir 92 punktai.

³⁸ Pastaruoju ESTT sprendimu remtasi 2025 m. Lietuvoje nagrinėtoje byloje, kurioje buvo konstatuota, kad teismo įpareigojimas pateikti ne tik procesinio dokumento, bet ir visų jo priedų vertimą, yra nepagrįstas. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2025 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-153-779/2025.

Jeigu adresatas atsisakė priimti dokumentą dėl kalbos trūkumų, įteikimo procedūra gali būti ištaisyta įteikiant dokumentą kartu su vertimu į suprantamą kalbą arba valstybės narės, į kurią kreipiamasi, oficialiąją kalbą. Kadangi dokumento adresato veiksminga apsauga reikalauja atsižvelgti tik į datą, nuo kurios jis galėjo ne tik susipažinti, bet ir suprasti įteiktą dokumentą, vertimo gavimo data bus laikoma data, nuo kurios skaičiuojamas terminas pasinaudoti teise į priešiškinį arba pasirengti gynybai³⁹.

2. Reglamento 2020/1784 taikymas Lietuvoje

Lietuva gana anksti ėmėsi veiksmų pritaikyti teisinį reguliavimą tinkamam Reglamento 2020/1784 veikimui. Reglamentui taikyti reikšmingos nuostatos buvo įtvirtintos Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatyme (toliau – ESTTAIĮ)⁴⁰, o dar prieš Reglamentui 2020/1784 įsigaliojant šiame įstatyme atlikti atitinkami pakeitimai⁴¹.

ESTTAIĮ 3 straipsnio 1 dalyje yra numatyta, kad iš užsienio gauti dokumentai įteikiami Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro nustatyta tvarka tiek, kiek Reglamentas 2020/1784, 1965 m. Hagos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje ir šis įstatymas nenustato kitaip. ESTTAIĮ detalai reguliuoja šioje srityje kompetentingas institucijas ir jų pareigas. Remiantis ESTTAIĮ, centrinė įstaiga Reglamento 2020/1784 4 straipsnyje nustatytoms funkcijoms atlikti yra Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, o perduoti dokumentus užsienio valstybei pagal Reglamentą 2020/1784 yra kompetentingi visi Lietuvos Respublikos bendrosios kompetencijos teismai, kurie nagrinėja civilines ir komercines bylas.

ESTTAIĮ svarbų vaidmenį suteikia Lietuvos antstolių rūmams (toliau – Antstolių rūmai) (žr. ESTTAIĮ 3³–3⁴ straipsnius). Antstolių rūmai yra pagal Reglamento 2020/1784 3 straipsnio 2 dalį paskirta įstaiga, kompetentinga priimti kitų valstybių narių prašymus dėl dokumentų įteikimo. Antstolių rūmai taip pat organizuoja ir koordinuoja dokumentų įteikimą ir jų perdavimą antstoliams vykdyti bei yra ta įstaiga, kuriai kitų valstybių narių perduodančiosios agentūros gali teikti prašymus nustatyti asmens, kuriam turi būti įteikti dokumentai, adresą. Šiuo atveju Antstolių rūmai turi teisę neatlygintinai gauti iš valstybės registrų duomenis, reikalingus šiai funkcijai atlikti. Toks institucijų funkcijų pasiskirstymas, galiojęs ir ankstesnių įteikimo reglamentų galiojimo metu, tinkamas tiek Reglamento 2020/1784 prasme, tiek suderinamas su Lietuvoje įprasta praktika.

Nors Lietuvoje yra tik viena valstybinė kalba, iš ES šalies įteikiami dokumentai gali būti dviem kalbomis. Lietuvos Respublikoje priimtinos kalbos pagal Reglamento (ES) 2020/1784 3 straipsnio 4 dalies d punktą, 8 straipsnio 2 dalį ir 14 straipsnio 2 dalį yra lietuvių ir anglų kalbos (ESTTAIĮ 3⁶ straipsnis). Tai logiškas ir praktiškas pasirinkimas, kadangi be valstybinės kalbos leidžiama ir ES šalyse įprasta bendravimo ir teisinio bendradarbiavimo kalba.

Pažymėtina, kad, siekiant palengvinti dokumentų, gautų iš užsienio valstybių, įteikimą Lietuvoje, 2018 m. Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas patvirtino „Teisminių ir neteisminių dokumen-

³⁹ Götz Leffler [ESTT], Nr. C- 443/03, [2005-11-08]. ECLI:EU:C:2005:665, 64–67 punktai.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2008, 137-5366.

⁴¹ Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo Nr. X-1809 trečiojo, penktojo, šeštojo skirsnio ir priedo pakeitimo įstatymas, TAR, 2021, 24271.

tų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo organizavimo tvarkos aprašą⁴², kuriame nustatytas teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo pagal 2007 m. Reglamentą Nr. 1393/2007 ir pagal 1965 m. Hagos konvenciją Lietuvos Respublikoje organizavimas, apmokestinimas, Antstolių rūmų teisės ir pareigos, teisiniai santykiai su dokumentus įteikiančiais antstoliais. Minėtame apraše buvo nurodyta, kad antstolis, gavęs dokumentus įteikimui ir juos įteikęs adresatui, užpildytą pagal Reglamentą Nr. 1393/2007 pažymėjimą išsiunčia atitinkamai perduodančiajai agentūrai arba tiesiogiai pareiškėjui, pažymėjimo arba liudijimo kopijas – Antstolių rūmams. Jeigu dokumento įteikimo prašyme nurodyta grąžinti pridėtą dokumento kopiją, ji grąžinama kartu su pažymėjimu. Dabar pabrėžtina, kad turėtų būti vadovaujamas ne minėtu aprašu, o Reglamentu Nr. 2020/1784 nuostatomis, ir tinkamai dokumentą įteikęs antstolis turėtų užpildyti Reglamento I priedo D formą bei pateikti ją perduodančiajai institucijai – Antstolių rūmams. Kaip nurodyta Reglamentu I priedo D formoje, šis gavimo patvirtinimas vėliau turėtų būti išsiųstas per decentralizuotą IT sistemą arba kitokiu būdu kuo greičiau po dokumento gavimo ir bet kuriuo atveju per septynias dienas nuo jo gavimo. Laikytina, kad dokumentą įteikęs antstolis turėtų užpildyti D formą pateikti Antstolių rūmams kaip galima greičiau, o Antstolių rūmai turėtų ją išsiųsti per decentralizuotą ES IT sistemą arba kitokiu būdu kuo greičiau po dokumento gavimo ir bet kuriuo atveju ne vėliau nei per septynias dienas nuo užpildytos formos gavimo. Tas pats pasakytina ir apie dokumento neįteikimo atvejį – jeigu dokumento nėra galimybės įteikti, tai antstolis turėtų užpildyti Reglamento I priedo E formą (pranešimas apie prašymo ir dokumento grąžinimą) ir šią formą kartu su dokumentu nedelsdamas (kaip to reikalauja Reglamentas) grąžinti Antstolių rūmams, kurie per decentralizuotą IT sistemą pateiktų prašančiai organizacijai.

Apibendrinant reikia pažymėti, kad didelių problemų taikant Reglamento nuostatas Lietuvos teisės sistemoje nepastebėta. Aptarta nacionalinio reguliavimo raida rodo nuoseklų ir iš anksto suplanuotą Lietuvos pasirengimą užtikrinti veiksmingą Reglamento 2020/1784 taikymą, išlaikant aiškų institucijų funkcijų paskirstymą ir praktinį orientavimą į skaitmenines procedūras.

3. Lietuvos teismų praktika, kurioje taikomas Reglamentas Nr. 2020/1784, ir jos santykis su ESTT bei EŽTT jurisprudencija

Šio straipsnio baigimo rengti metu (2025 m. ruduo) Lietuvos teismų praktika, kurioje taikytas Reglamentas 2020/1784, yra negausi. Iš viso šis ES teisės aktas paminėtas vos dvidešimtyje nutarčių ir trijuose sprendimuose, ir kai kuriuose iš jų Reglamentas minimas, bet plačiau jo nuostatos neanalizuojamos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas jokio klausimo dėl šio reglamento normų aiškinimo ir taikymo dar nėra nagrinėjęs⁴³.

Vienas iš klausimų, kuris kyla dėl Reglamento taikymo, yra procesinių dokumentų įteikimas be gavimo patvirtinimo. Kaip antai, vienoje byloje Klaipėdos apygardos teismas⁴⁴ nustatė, kad bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas pažeidė Reglamentą, nes procesinius dokumentus ir teismo šaukimus siuntė pašto siunta be gavimo patvirtinimo arba elektroniniu paštu, nesant tam atsakovo sutikimo. Nors dokumentai buvo siunčiami adresatui užpildant Reglamento I priedo A formą, tačiau pir-

⁴² Lietuvos antstolių rūmų prezidiumo 2018 m. lapkričio 6 d. nutarimas Nr. 426 (Lietuvos antstolių rūmų prezidiumo 2016 m. kovo 17 d. nutarimo Nr. 367 redakcija).

⁴³ Reglamento 12 straipsnio 1 dalis cituojama, bet neaptariama, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegijos 2023 m. lapkričio 28 d. nutartyje Nr. eCIK-1126/2023.

⁴⁴ Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-359-642/2023.

mosios instancijos teismas, pildydamas prašymą įteikti dokumentus, nenurodė, kad siunčiami įteikti dokumentai turi būti įteikiami adresatui pasirašytinai. Dokumentas adresatui buvo įteiktas paštu be gavimo patvirtinimo. Dėl to apeliantui vėliau pavyko įrodyti, kad teismas netinkamai informavo jį apie procesą, jam nebuvo tinkamai pranešta apie teismo posėdžių laiką ir vietą, o tai yra absoliutus sprendimo negaliojimo pagrindas. Kitoje byloje Vilniaus apygardos teismas konstatavo, kad nors procesiniai dokumentai pagal Reglamentą buvo įteikti tinkamai, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad faktiškai procesiniai dokumentai nebuvo atsiimti ar įteikti asmeniškai, turi būti vertinama teismų praktika, ypač EŽTT, suformuota dėl teismo pareigos išnaudoti visas procesinių dokumentų įteikimo galimybes⁴⁵. Tokie nacionalinių teismų išaiškinimai visiškai atitinka EŽTT praktiką, kurioje konstatuota, kad nors Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos⁴⁶ (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalyje nenustatyta konkretaus procesinių dokumentų įteikimo būdo⁴⁷, tačiau bendrasis teisės į teisingą teismą principas, apimantis taip pat esminį proceso rungimosi principą, reikalauja, kad visos šalys civiliniame procese turėtų galimybę susipažinti su pastabomis ar pateiktais įrodymais bei juos komentuoti, taip siekdamas daryti įtaką teismo sprendimui, todėl asmuo, prieš kurį yra pradėtas teismo procesas, turi būti informuotas apie šį faktą⁴⁸.

Kitame sprendime pasigendama tinkamo atsakovo informavimo apie pradėtą procesą vertinimo motyvų, kai procesiniai dokumentai nebuvo jam įteikti. Panevėžio apygardos teismas, priėmė byloje sprendimą ir ieškinį tenkino, nors Latvijoje atsakovės juridinio asmens buveinės adresu antstoliui Reglamento nustatyta tvarka dokumentų įteikti nepavyko. Vykdydusi dokumentų įteikimą prisiekusi antstolė dokumentų neįteikimo pažymoje ir akte nurodė, kad buveinės adresu durys užrakintos, atsakovės nerasta, kitas adresas nežinomas ir kad iš kitos jos žinioje esančios vykdomosios bylos duomenų žinoma, jog ši įmonė parduota kitam asmeniui, o adresas korespondencijai yra tas pats⁴⁹. Nustačius tokias aplinkybes, teismui, prieš priimant sprendimą, buvo būtina išsiaiškinti, ar tenkinamos visos Reglamento 22 straipsnio 2 dalyje numatytos sąlygos: (a) dokumentas buvo perduotas vienu iš šiame reglamente numatytų būdų; b) nuo dokumento perdavimo dienos praėjo, konkrečios bylos teismo nuomone, pakankamas laikotarpis, kuris negali būti trumpesnis nei šeši mėnesiai; c) nebuvo gauta jokio pažymėjimo, nepaisant to, kad buvo dėtos visos pagrįstos pastangos jam gauti iš valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kompetentingų institucijų ar įstaigų ir motyvus, kurie teismo manymu, leidžia priimti sprendimą, nurodyti pačiame sprendime.

Šioje vietoje taip pat vertėtų paminėti ESTT prejudicinį sprendimą, priimtą byloje *Alderiai prieš Orlovskius*⁵⁰, kuriame ESTT konstatavo, jog 2007 m. Įteikimo reglamento 1 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiami valstybės narės teisės aktai, kuriuose numatyta, kad nuolatinę ar įprastinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje turinčiai bylos šaliai skirti teisminiai doku-

⁴⁵ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2025 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1829-1187/2025.

⁴⁶ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (1950). *Valstybės žinios*, 1995, 40-987.

⁴⁷ *Karakutsya prieš Ukrainą* [EŽTT], Nr. 18986/06, [2017.02.16]. ECLI:CE:ECHR:2017:0216JUD001898606, par. 53.

⁴⁸ *Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją* [EŽTT], Nr. 7942/05, 24838/05, [2014.03.04], ECLI:CE:ECHR:2014:0304JUD000794205, par. 77; *Zavodnik prieš Slovėniją* [EŽTT], Nr. 53723/13, [2015.05.21], ECLI:CE:ECHR:2015:0521JUD005372313, par. 70; *Gyuleva prieš Bulgariją* [EŽTT], Nr. 38840/08, [2016.06.09], ECLI:CE:ECHR:2016:0609JUD003884008, par. 35.

⁴⁹ Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. gruodžio 22 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-279-544/2023.

⁵⁰ *Krystyna Alder, Ewald Alder v. Sabina Orłowska, Czesław Orłowski* [ESTT], Nr. C-325/11, [2012.12.19]. ECLI:EU:C:2012:824, 32 punktas.

mentai paliekami byloje ir laikomi įteiktais tais atvejais, kai ši šalis nenurodė teismo proceso vietos valstybėje narėje gyvenančio atstovo, įgalioto priimti įteikiamus dokumentus. ESTT iš esmės nustatė valstybių narių teismams reikalavimą, kad teismo dokumentai ES reziduojantiems subjektams būtų įteikiami ne tik teismo vietos valstybėje narėje, bet ir kitose ES valstybėse narėse, jeigu toks įteikimas yra galimas pagal Įteikimo reglamento nuostatas. Remiantis šiuo ESTT išaiškinimu, akivaizdu, kad Klaipėdos apygardos teismas civilinėje byloje Nr. e2A-359-642/2023⁵¹ nepagrįstai taikė nacionalines tarptautinį civilinį procesą reglamentuojančias CPK normas. Kadangi byloje taikytinas Reglamentas 2020/1784 ir jis turi taikymo viršenybę prieš nacionalinę teisę, manytina, jog teismas suklydo taikydamas CPK 805 straipsnio 1–2 dalis, kuriose numatoma, jog kai bylos šalis yra užsienyje gyvenantis asmuo, teismas pirmojo procesinių dokumentų įteikimo metu šiai šaliai turi išaiškinti teisę paskirti byloje įgaliotą atstavą, gyvenantį Lietuvoje, kuriam būtų įteikiami su byla susiję procesiniai dokumentai, o tuo atveju, jei minėtas asmuo neįvykdo šios pareigos ir nenurodo įgalioto asmens, išaiškinti, kad visi procesiniai dokumentai, skirti užsienyje esančiai šaliai, lieka byloje ir yra laikomi įteiktais. Kaip nurodo prof. V. Nekrošius, Reglamentas šiuo atveju vaidina ne pasirinkamąjį, o pagrindinį vaidmenį. Tai reiškia, kad, nustačius, jog yra Reglamento taikymo sąlygos, nėra pasirinkimo tarp reglamento ir nacionalinės teisės taikymo, nes turi būti taikomos reglamento nuostatos⁵².

Kita vertus, kai įrodoma, kad procesiniai dokumentai adresatui buvo įteikti tinkamai, teismo priimti sprendimai už akių nėra naikinami. Vokietijos bendrovė prašė peržiūrėti įsiteisėjusį sprendimą už akių⁵³. Bendrovė, iš kurios teismo sprendimu už akių buvo priteista didelė pinigų suma, teigė, kad ji buvo netinkamai informuota apie procesą, todėl negalėjo ginti savo teisių. Apeliacinis teismas konstatavo, kad vadovaujantis Reglamento 8 straipsnio 2 dalimi, atsakovui buvo išsiųstas į vokiečių kalbą išverstas sprendimas už akių, o Vokietijos kompetentinga institucija informavo, kad teismo sprendimas už akių buvo sėkmingai įteiktas adresatui. Tai lėmė, kad Lietuvos apeliacinis teismas pagrįstai atmetė Vokietijos bendrovės atskirąjį skundą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo.

Taip pat matyti, kad teismams kyla klausimų, kaip vertinti dokumentų įteikimą juridinio asmens buveinėje ir paties juridinio asmens elgesį tokiose situacijose. Tokiais atvejais teismai privalo išbandyti įvairius įteikimo būdus ir vertinti, ar galima laikyti dokumentus įteiktais. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas laikosi pozicijos, kad juridinis asmuo turėtų ne tik atskleisti duomenis Juridinių asmenų registrai, bet ir pasirūpinti, kad jo buveinėje būtų sudarytos sąlygos priimti procesinius dokumentus ir kitą korespondenciją. Dėl to akivaizdu, kad juridiniams asmenims keliama aukštesni rūpestingumo standartai užtikrinant tinkamą dokumentų priėmimą buveinės adresu. Kasacinis teismas pabrėžia, kad juridinio asmens nepasirūpinimas duomenų apie savo buveinę atskleidimu iš esmės suponuoja ir tai, kad juridinis asmuo sąmoningai prisiima riziką būti neinformuotas apie vykstantį teismo procesą ir nerealizuoti savo teisės būti išklaustam⁵⁴. Vienoje iš bylų Lietuvos teismui buvo žinoma atsakovės buveinės vieta Latvijoje, o pasak Latvijoje dokumentus atsakovei įteikti bandžiusios antstolės, minėtu adresu atsakovės įmonė egzistuoja, vadovas apie norimus įteikti dokumentus buvo informuotas telefonu, tačiau neatvyko dokumentų atsiimti. Iš to išeina, kad galimai atsakovė buvo informuota apie

⁵¹ *Krystyna Alder, Ewald Alder v. Sabina Orłowska, Czesław Orłowski* [ESTT], Nr. C-325/11, [2012.12.19]. ECLI:EU:C:2012:824, 32 punktas.

⁵² NEKROŠIUS, Vytautas (2022). *Nowe Rozwiązania w Zakresie Doręczania Dokumentów Sądowych i Pozasądowych w Postępowaniu Cywilnym UE-Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784. Przegląd Prawa i Administracji*. Wrocław, t. 128, p. 180 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.19195/0137-1134.128.12>.

⁵³ Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-571-912/2023.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2018 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-14-1075/2018.

vykstantį procesą (tiek paštu, tiek el. paštu), tačiau sąmoningai siunčiamų dokumentų neatsiėmė ir į gautus el. laiškus neatrašė, taip siekdama vilkinti procesą. Apeliacinės instancijos teismas vertino, kad tokio atsakovės elgesio pasekmių neturi prisiimti ieškovė, ir nusprendė, kad būtina atsižvelgti į Reglamento 22 straipsnio 2 dalyje nurodytas išimtis, kurios apibrėžia teismo galimybes priimti procesinį sprendimą nedalyvaujant atsakovei⁵⁵.

Dar viena klaida aiškinant ir taikant Reglamento nuostatas, kurią teko ištaisyti apeliacinės instancijos teismui, buvo pirmosios instancijos teismo nutartis palikti ieškinį nenagrinėtą, nes ieškovė pasirinko netinkamą dokumentų įteikimo atsakovei (Latvijos bendrovei) būdą – prašė siųsti dokumentus CPK 123 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad yra tenkinamos Reglamento 22 straipsnio 2 dalyje numatytos sąlygos, o pažymėjimo dėl dokumentų įteikimo nebuvo gauta, nepaisant visų pagrįstų pirmosios instancijos teismo pastangų jam gauti iš Latvijos kompetentingų institucijų. Taigi teismas galėjo priimti sprendimą net ir tuo atveju, kai nebuvo gautas bylos iškėlimo dokumento arba lygiavertio dokumento įteikimo ar pristatymo pažymėjimas. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, vien dokumentų įteikimas įvairiais būdais užtruko daugiau nei vienerius metus, todėl tolesnis bandymas įteikti dokumentus papildomais būdais tik nepagrįstai vilkintų teismo procesą⁵⁶. Tokią pagrįstą teismo išvadą patvirtina ir EŽTT praktika, kurioje nurodyta, kad taisyklės, susijusios su procedūromis ir terminais, kurių turi būti laikomasi pareiškiant ieškinį, yra skirtos tinkamai vykdyti teisingumą ir visų pirma teisinio tikrumo principo atitikčiai užtikrinti. Kiekvienu atveju būtina nustatyti teisingą susidūrusių interesų pusiausvyrą. Neribotam laikui pratęsus procesą, siekiant nustatyti vieno iš susijusių asmenų adresą (turint tikslą įteikti dokumentus), gali būti pažeisti teisinio tikrumo ir tinkamo teisingumo vykdymo principai⁵⁷. Reglamento 22 straipsnio 1 dalies a) punkte numatyta, kad tais atvejais, kai bylos iškėlimo dokumentas arba lygiavertis dokumentas turėjo būti perduotas kitai valstybei narei, ir atsakovas į teismo posėdį neatvyko, teismo sprendimas nepriimamas tol, kol nenustatyta, jog dokumento įteikimas ar pristatymas buvo atliktas laiku, kad atsakovas turėtų pakankamai laiko pasiruošti gynybai ir kad dokumentas buvo įteiktas valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisėje nustatytu būdu, kuris vietinių bylų atveju naudojamas dokumentams įteikti jos teritorijoje esantiems asmenims.

ESTT jau turėjo galimybę prejudiciniame sprendime pasisakyti dėl nacionalinėje Bulgarijos teisėje įtvirtintos pareigos net asmenims, reziduojantiems užsienyje, turėti deklaruotą gyvenamąją vietą Bulgarijoje, kur, pavyzdžiui, jiems būtų galima įteikti teismo procesinius dokumentus. ESTT priminė, kad sąvoka „nuolatinė gyvenamoji vieta“ yra esminė Reglamento Nr. 1215/2012 („Briuselis I bis“ reglamentas)⁵⁸ struktūroje, nes ji yra bendrasis sąsajos kriterijus, leidžiantis nustatyti tarptautinę jurisdikciją pagal šio reglamento 4 straipsnio 1 dalį, kurioje daroma nuoroda į atsakovo nuolatinę gyvenamąją vietą, neatsižvelgiant į jo pilietybę⁵⁹. Todėl byloje *Toplofikatsia Sofia* ESTT konstatavo, kad minėta nacionalinės teisės nuostata pažeidžia „Briuselis I bis“ reglamento veiksmingumą, ir nurodė, kad draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias valstybės narės piliečių, gyvenančių kitoje valstybėje narėje, nuolatinė gyvenamoji vieta laikoma adresu, kuris visada lieka įregistruotas

⁵⁵ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2025 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2177-560/2025.

⁵⁶ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1156-440/2024.

⁵⁷ *Nunes Dias prieš Portugaliją* [EŽTT], Nr. 69829/01 ir Nr. 2672/03, [2003.04.10]. ECLI:CE:ECHR:2003:0410D EC006982901.

⁵⁸ Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija). *OL L 351, 2012 12 20, p. 1–32*.

⁵⁹ *Corman-Collins* [ESTT], Nr. C-9/12, [2013.12.19]. ECLI:EU:C:2013:860, 22 ir 23 punktai.

pirmojoje valstybėje narėje⁶⁰. Papildomai dėl Reglamento taikymo ESTT pabrėžė, jog šio reglamento 7 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybės narės teismui, turinčiam jurisdikciją išduoti mokėjimo įsakymą dėl skolininko, dėl kurio yra pagrįstų priežasčių manyti, kad jis nuolat gyvena kitos valstybės narės teritorijoje, nedraudžiama kreiptis į kompetentingas institucijas ir naudotis tos kitos valstybės narės suteiktomis priemonėmis šio skolininko adresui nustatyti, siekiant įteikti šio mokėjimo įsakymą⁶¹. Taigi tiek Bulgarija, tiek kitos valstybės narės, kuriose yra galiojančios panašios nuostatos, negalės jų taikyti esant bylai, susijusiai su kitoje ES valstybėje narėje reziduojančiu asmeniu, kai reikia jam įteikti procesinius dokumentus pagal Reglamentą Nr. 2020/1784.

EŽTT, sprenddamas dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies nuostatos dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimų, yra nurodęs, kad pagal proceso šalių lygybės principą, kuris yra sudedamoji platesnės teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos dalis, reikalaujama, kad kiekviena šalis turėtų prieinamą galimybę pristatyti savo bylą tokiu būdu, kuris nepastatytų jos į daug nepalankesnę padėtį, palyginti su oponentu⁶². Šalių lygybės principas prarastų prasmę, jei vienai iš jų nebūtų pranešta apie teismo posėdį tokiu būdu, kad ji turėtų galimybę jame dalyvauti, norėdama įgyvendinti savo teises, įtvirtintas nacionalinėje teisėje, – kai tuo metu kita šalis tokias savo teises veiksmingai įgyvendina⁶³.

Reikia manyti, kad, atsižvelgdami į EŽTT jurisprudenciją, dokumentų įteikimą viešojo paskelbimo būdu, valstybių narių teismai galėtų naudoti tik ypač išimtiniais atvejais, kai išbandytos visos kitos galimybės įteikti dokumentą patikimu būdu, leidžiančiu įsitikinti, kad dokumentas pasiekė adresatą. Pavyzdžiui, byloje *Gakharia prieš Gruziją* EŽTT, konstatuodamas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, išaiškino, kad nors teismo šaukimų ir sprendimų įteikimas juos paskelbiant žiniasklaidoje galėtų padėti siekti teisėto tikslo – užtikrinti, kad procesas būtų greitas ir veiksmingas, tačiau ši procedūra negali būti naudojama kitų procedūrinių garantijų, ypač šalių lygybės principo, nenaudai. Strasbūro teismas pabrėžė, kad pagal bylos nagrinėjimo metu galiojusius Gruzijos teisės aktus galimybė įteikti šaukimus juos paskelbiant turėjo būti panaudota atsargiai ir kaip krašutinė priemonė, o griežtas šios taisyklės taikymas šioje byloje pakenkė pareiškėjo galimybėms dalyvauti procese ir ginti savo interesus⁶⁴.

Dar viena kategorija teismų sprendimų, kuriuose kyla Reglamento aiškinimo ir taikymo klausimų, – prašymai pripažinti teismo sprendimus už akių Europos vykdomuoju raštu. Kaip matyti iš teismų praktikos, Lietuvos teismai tinkamai sprendžia nepripažinti teismo sprendimo už akių Europos vykdomuoju raštu⁶⁵, kai procesiniai dokumentai atsakovui nebuvo įteikti tinkamai. Vienoje iš bylų Vilniaus apygardos teismas konstatavo, kad nėra jokių duomenų, kad teismo procesiniai dokumentai atsakovei būtų realiai siunčiami ir faktiškai įteikti, t. y. kad procesinių dokumentų įteikimas būtų tinkamai įvykdytas pagal Reglamento nuostatas. Byloje nebuvo jokių duomenų, kad teismo procesiniai dokumentai – tiek ieškinys su kitais jo lydimaisiais procesiniais dokumentais, tiek priimtas sprendimas už akių – atsakovei būtų siųsti / įteikti Reglamente nustatyta tvarka per atitinkamos valstybės gaunančiąją agentūrą⁶⁶. Ana-

⁶⁰ *Toplofikatsia Sofia* [ESTT], Nr. C-222/23, [2024.05.16]. ECLI:EU:C:2024:405, 66 punktas.

⁶¹ *Toplofikatsia Sofia* [ESTT], Nr. C-222/23, [2024.05.16]. ECLI:EU:C:2024:405, 79 punktas.

⁶² *Kress prieš Prancūziją* [EŽTT], Nr. 39594/98, [2001.06.07], ECLI:CE:ECHR:2001:0607JUD003959498, par. 72; *Nideröst-Huber prieš Šveicariją* [EŽTT], Nr. 18990/91, [1997.02.18], ECLI:CE:ECHR:1997:0218JUD001899091, par. 23.

⁶³ *Švenčionienė prieš Lietuvą* [EŽTT], Nr. 37259/04, [2008.11.15], ECLI:CE:ECHR:2008:1125JUD003725904, par. 25.

⁶⁴ *Gakharia prieš Gruziją* [EŽTT], Nr. 30459/13, [2017.01.17]. ECLI:CE:ECHR:2017:0117JUD003045913, par. 44.

⁶⁵ Pagal 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004 nuostatas.

⁶⁶ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. liepos 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1567-855/2023.

logiška situacija buvo ir kitoje byloje – nebuvo duomenų, patvirtinančių, kad atsakovei buvo įteiktas ieškinys kartu su kitais teismo procesiniais dokumentais, taip pat nebuvo duomenų, kad buvo atliktos visos Reglamente (ES) 2020/1784 numatytos procedūros, kurios leistų pripažinti, kad teismas yra išnaudojęs visas procesines galimybes informuoti atsakovę apie bylos nagrinėjimą. Dėl to nagrinėjamoje byloje nebuvo galimybių Europos vykdomojo rašto pažymėjimui išduoti⁶⁷.

Visa tai, kas paminėta, patvirtina, kad modernioje vakarietiškoje teisinėje sistemoje procesinio dokumento įteikimas negali būti grindžiamas iliuzine tikimybe, jog adresatas dokumentą gavo, kadangi tai gali lemti procesinės šalių lygybės principo pažeidimus, tuo pačiu kyla ir EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo grėsmė, ką jau kalbėti apie tai, kad nukrypstama nuo ESTT praktikos. Manytume, kad Reglamentas Nr. 2020/1784 atveria nemažas galimybes pradedant pagalba nustatyti įteikimo vietą (adresato gyvenamąją vietą ar buveinę), baigiant įteikimu elektroninėmis priemonėmis, todėl tuo pačiu gali padėti ES valstybėms narėms išvengti EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pažeidimų. Jeigu nebūtų paisoma pirmiau aptartos EŽTT jurisprudencijos ir neišbandžius galimybių nustatyti adresato gyvenamosios vietos ar buveinės adresą, būtų taikoma dokumento įteikimo fikcija (dokumentų palikimas byloje arba viešas paskelbimas), tokiu būdu kiltų grėsmė viso teismo proceso teisingumui, sąžiningumui, būtų paneigtas ES teisės viršenybės principas ir net gali pasitaikyti EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pažeidimų.

Apibendrinant galima teigti, kad nors kartais klaidų aiškinant ir taikant Reglamento 2020/1784 nuostatas nacionaliniams teismams išvengti nepavyksta, tačiau tai dar nėra nulėmę neteisingo bylos išnagrinėjimo, klaidos ištaisomos apeliacinės instancijos teismuose. Apskritai ir iš kitų bylų matyti, kad bylos su tarptautiniu elementu ne visada nacionaliniams teismams yra lengvai išsprendžiamos.

Išvados

1. Išskyrus galimybės įteikti dokumentus elektroniniu būdu įtraukimą, Reglamento Nr. 2020/1784 pakeitimai nėra revoliuciniai ir daug 2007 m. Įteikimo reglamento nuostatų išlieka nepakitusių. Visgi svarbu, kad įtvirtinta galimybė kreiptis pagalbos nustatant adresato gyvenamąją vietą ar buveinę, kur toks dokumentas turi būti įteiktas. Atsakovo adreso nežinojimas nebėra kliūtis pasinaudoti ES reguliavimo teikiamomis galimybėmis ir, sėkmingai nustačius atsakovo adresą, įteikti dokumentą bet kurioje kitoje ES valstybėje narėje.
2. Reglamente Nr. 2020/1784 iš esmės išlaikomi tie patys dokumentų perdavimo ir įteikimo būdai, kaip ir 2007 m. Įteikimo reglamente, o perduodančiųjų ir gaunančiųjų agentūrų vaidmuo išlieka toks pats svarbus. Be to, Reglamente Nr. 2020/1784 išlaikytos nuostatos dėl dokumentų įteikimo paštu, tiesioginio įteikimo ir perdavimo konsuliniais ar diplomatiniais kanalais. Vis dėlto Reglamentas Nr. 2020/1784 patobulina ir modernizuoja esamą praktiką. Šiame reglamente numatyta dokumentų įteikimo elektroniniu būdu galimybė yra reikšminga, nes teisiškai įtvirtinami technologiniai sprendimai, galintys pagreitinti įteikimo procedūras ir sumažinti dokumentų įteikimo vėlavimą. Tikėtina, kad tai padidins įteikimo veiksmingumą (dokumentai gali būti perduodami ir gaunami elektroniniu būdu, todėl nebereikės jų fiziškai pristatyti ir sumažės vėlavimas, susijęs su tradiciniais įteikimo metodais), padės sutaupyti lėšų (sumažės išlaidos, susijusios su dokumentų spausdinimu, pašto išlaidomis ir fiziniu saugojimu), užtikrinti aplinkosauginį tvarumą ir pasitekti technologijų pažangą.

⁶⁷ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. liepos 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1570-803/2023. Taip pat žr. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. liepos 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2S-1565-653/2023.

3. Kol kas nacionalinėje teismų praktikoje taikant Reglamentą Nr. 2020/1784 neįveikiamų iššūkių neįkyla. Nė viena byla dėl šio reglamento normų aiškinimo dar nėra pasiekusi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, kas rodo, kad apeliacinės instancijos teismai sėkmingai aiškina ir taiko šį teisės aktą. Nors kartais klaidų aiškinant ir taikant Reglamento nuostatas nacionaliniams teismams išvengti nepavyksta, tačiau tai nelemia neteisingo bylos išnagrinėjimo aukštesnėse instancijose. Tikėtina, kad besiplėtojanti teisės doktrina ir gausesnė Reglamento taikymo praktika ateityje padės išvengti su šio teisės akto aiškinimu ir taikymu susijusių klaidų.

Literatūra

Norminiai teisės aktai

Tarptautiniai ir ES teisės aktai

- Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (1950). *Valstybės žinios*, 1995, 40-987.
- Hagos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje (1965). *Valstybės žinios*, 2000, 44-1252.
- Tarybos 2000 m. gegužės 29 d. reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse. *OL L* 160, 2000, p. 37–52.
- Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. lapkričio 13 d. reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000. *OL L* 2007, p. 79–120.
- Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija). *OL L* 351, 2012, p. 1–32.
- Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. liepos 23 d. reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB. *OL L* 257, 2014, p. 73–114.
- Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OL C* 202, 2016, p. 389–405.
- Europos Parlamento ir Tarybos 2020 m. lapkričio 25 d. reglamentas (ES) 2020/1784 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) (nauja redakcija). *OL L* 405, 2020, p. 40–78.
- Komisijos įgyvendinimo 2022 m. kovo 14 d. reglamentas (ES) 2022/423, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2020/1784 nurodytos decentralizuotos IT sistemos įgyvendinimo techninės specifikacijos, priemonės ir kiti reikalavimai. *C/2022/1417. OL L* 87, 2022, p. 9–13.

Lietuvos Respublikos teisės aktai ir susiję dokumentai

- Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas. 2002 m. vasario 28 d. Nr. IX-743. *Valstybės žinios*, 2002-04-06, 36-1340.
- Lietuvos Respublikos elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų įstatymas. 2022 m. lapkričio 24 d. Nr. XIV-1585. TAR, 2018, 7474.
- Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2016 m. gruodžio 9 d. įsakymas Nr. 1R-312 Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2016 m. sausio 20 d. įsakymo Nr. 1R-16 „Dėl Teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo apmokestinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. 2016 m. gruodžio d. Nr. 1R-312. TAR, 2016, 28568.
- Lenkijos civilinio proceso kodeksas (lenk. k. *Kodeks postępowania cywilnego*, Dz.U. 1964 nr 43 poz. 296) [interaktyvus]. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf>

Specialioji literatūra

- AMATO, Rosanna (2019). Exploring the Legal Requirements for Cross Border Judicial Cooperation: The Case of the Service of Documents. *European Quarterly of Political Attitudes and Mentalities*, 8(2), 36–53.
- AMATO, Rosanna; VELICOGNA, Marco (2022). Cross-Border Document Service Procedures in the EU from the Perspective of Italian Practitioners—The Lessons Learnt and the Process of Digitalisation of the Procedure through e-CODEX. *Laws*, 11(6), 81. <https://doi.org/10.3390/laws11060081>

- ANTHIMOS, Apostolos; REQUEJO ISIDRO, Marta (eds.) (2023). *The European service regulation: a commentary*. Northampton: Edward Elgar Publishing (Elgar commentaries in private international law series).
- FRANCESCONI, Enrico; PERUGINELLI, Ginevra; STEIGENGA, Ernst; TISCORNIA, Daniela (2014). Conceptual Modeling of Judicial Procedures in the E-Codex Project. In: *AI Approaches to the Complexity of Legal Systems*. Edited by Pompeu Casanovas, Ugo Pagallo, Monica Palmirani, and Giovanni Sartor, 8929:202–16. Lecture Notes in Computer Science. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg [interaktyvus]. https://doi.org/10.1007/978-3-662-45960-7_15.
- JĘDRZEJSKA, Ewa (2022). Service of Court Documents in Civil Proceedings to Attorneys During the Covid Pandemic – Analysis of Selected Issues. *Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie*, 14(2), 157–69 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.32084/tekapr.2021.14.2-13>.
- JOKUBAUSKAS, Rytis (2019). Dokumentų įteikimas tarpvalstybinėse civilinėse bylose. *Jurisprudencija*, 26(1), 157–77 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.13165/JUR-19-26-1-07>.
- KAPA, Mátýás (2017). Service of Documents Instituting Civil Proceedings. *Hungarian Journal of Legal Studies*, 58(1), 28–50 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1556/2052.2017.58.1.3>.
- NEKROŠIUS, Vytautas (2022). Nowe Rozwiązania w Zakresie Doręczania Dokumentów Sądowych i Pozasądowych w Postępowaniu Cywilnym UE-Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784. *Przegląd Prawa i Administracji*. Wrocław, 128, 178–188 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.19195/0137-1134.128.12>.
- RICHARD, Vincent (2021). La refonte du règlement sur la notification des actes judiciaires et extrajudiciaires. *Revue critique de droit international privé*, 2(2), 349–360 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.3917/rcdip.212.0349>.
- SCHMITZ, Marc (2022). *La signification des actes judiciaires et extrajudiciaires en Europe*. Intersentia.
- STEIN, Andreas (2023). The European Service Regulation: Introduction. In: A. Anthimos and M. Requejo Isidro (eds). *The European Service Regulation*. Edward Elgar Publishing, 1–25 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.4337/9781800884021.00010>.
- VAICEKAUSKAS, Vytautas (2025). Nežinomo adreso paieška Europos Sąjungos civiliniame procese. *Teisė*, 135, 105–117. <https://doi.org/10.15388/Teise.2025.135.6>

Teismų praktika

ESTT ir EŽTT sprendimai

- Nideröst-Huber prieš Šveicariją* [EŽTT], Nr. 18990/91, [1997.02.18], ECLI:CE:ECHR:1997:0218JUD001899091.
- Kress prieš Prancūziją* [EŽTT], Nr. 39594/98, [2001.06.07], ECLI:CE:ECHR:2001:0607JUD003959498.
- Nunes Dias prieš Portugaliją* [EŽTT], Nr. 69829/01 ir Nr. 2672/03, [2003.04.10]. ECLI:CE:ECHR:2003:0410DEC006982901.
- Götz Leffler* [ESTT], Nr. C- 443/03, [2005.11.08]. ECLI:EU:C:2005:665.
- Plumex* [ESTT], Nr. C-473/04, [2006.02.09]. ECLI:EU:C:2006:96.
- Weiss* [ESTT], Nr. C-14/07, [2008.05.08]. ECLI:EU:C:2008:26478.
- Švenčionienė prieš Lietuvą* [EŽTT], Nr. 37259/04, [2008.11.15], ECLI:CE:ECHR:2008:1125JUD003725904.
- Roda Golf* [ESTT], Nr. C-14/08, [2009.06.25]. ECLI:EU:C:2009:395.
- Krystyna Alder, Ewald Alder v. Sabina Orłowska, Czesław Orłowski* [ESTT], Nr. C-325/11, [2012.12.19]. ECLI:EU:C:2012:824.
- Corman-Collins* [ESTT], Nr. C-9/12, [2013.12.19]. ECLI:EU:C:2013:860.
- Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją* [EŽTT], Nr. 7942/05, 24838/05, [2014.03.04], ECLI:CE:ECHR:2014:0304JUD000794205.
- Zavadnik prieš Slovėniją* [EŽTT], Nr. 53723/13, [2015.05.21], ECLI:CE:ECHR:2015:0521JUD005372313.
- Tecom Mican* [ESTT], Nr. C-223/14, [2015.11.11]. ECLI:EU:C:2015:744.
- Alta Realitat* [ESTT], Nr. C-384/14, [2016.04.28]. ECLI:EU:C:2016:316.
- Gyuleva prieš Bulgariją* [EŽTT], Nr. 38840/08, [2016.06.09], ECLI:CE:ECHR:2016:0609JUD003884008.
- Henderson* [ESTT], Nr. C-354/15, [02.03.2017]. ECLI:EU:C:2017:157.
- Gakharia prieš Gruziją* [EŽTT], Nr. 30459/13, [2017.01.17]. ECLI:CE:ECHR:2017:0117JUD003045913.
- Karakutsya prieš Ukrainą* [EŽTT], Nr. 18986/06, [2017.02.16]. ECLI:CE:ECHR:2017:0216JUD001898606.
- Catlin Europe* [ESTT], Nr. C-21/17, [2018.09.06]. ECLI: EU:C:2018:675.
- LKW WALTER* [ESTT], Nr. C-7/21, [2022.07.07]. ECLI:EU:C:2022:527.
- Toplofikatsia Sofia* [ESTT], Nr. C-222/23, [2024.05.16]. ECLI:EU:C:2024:405.

Nacionalinių teismų sprendimai (nutartys)

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2018 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-14-1075/2018.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-6-912/2023.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-5-912/2023.

Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-359-642/2023.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-572-912/2023.

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. liepos 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1570-803/2023.

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. liepos 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1567-855/2023.

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. liepos 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1565-653/2023.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegijos 2023 m. lapkričio 28 d. nutartis Nr. eCIK-1126/2023.

Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. gruodžio 22 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-279-544/2023.

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2025 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1829-1187/2025.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-30-798/2025.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-30-798/2025.

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2025 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2177-560/2025.

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2025 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2928-1187/2025.

Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1156-440/2024.

Kiti šaltiniai

e-CODEX puslapis [interaktyvus]. <https://www.eulisa.europa.eu/activities/large-scale-it-systems/e-codex>

Europos e. teisingumo portalas, Dokumentų įteikimas. Oficialus teisinių dokumentų perdavimas [interaktyvus].

https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/service-documents-official-transmission-legal-documents_lt

Antstolių rūmų informacija [interaktyvus]. <https://www.antstoliurumai.lt>

Kristina Pranevičienė yra Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedros asistentė, socialinių mokslų daktarė. Ji baigė Vilniaus universiteto Teisės fakultetą ir įgijo teisės magistro kvalifikaciją, o vėliau studijavo Vilniaus universiteto Teisės fakulteto doktorantūros programoje, apgynė disertaciją. Nuo 2019 metų dirba Vilniaus universiteto Teisės fakultete dėstytoja. Pagrindinės mokslinių interesų ir tyrimų sritys: žmogaus teisės, civilinio proceso teisė, ES civilinio proceso teisė, tarptautinė privatinė teisė, šeimos teisė, skaitmenizacijos procesai teisėje, dirbtinio intelekto teisinis reglamentavimas. Kristina Pranevičienė taip pat dirba praktinį darbą – yra advokatė.

Kristina Pranevičienė is an Assistant Professor at the Department of Private Law, Faculty of Law, Vilnius University. She is a Doctor of Social Sciences. Kristina Pranevičienė graduated from the Faculty of Law, Vilnius University, and obtained a Master of Laws qualification. She continued her studies in the doctoral program of the Faculty of Law, Vilnius University, and defended her dissertation. Since 2019, she has been working as a lecturer at the Faculty of Law, Vilnius University. Her main areas of scientific interests and research involve human rights, civil procedure law, EU civil procedure law, private international law, family law, digitalization processes in law, and legal regulation of artificial intelligence. Kristina Pranevičienė also works in practice; she is a lawyer.

Agnė Limantė yra Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės instituto vyriausioji mokslo darbuotoja, socialinių mokslų daktarė. Agnė Limantė baigė Vilniaus universiteto Teisės fakultetą ir įgijo teisės magistro kvalifikaciją, o vėliau studijavo Vilniaus universiteto Teisės fakulteto doktorantūros programoje, apgynė disertaciją. Taip pat įgijo magistro laipsnį King's College London, Jungtinėje Karalystėje (*cum laude*). Pagrindinės mokslinių interesų ir tyrimų sritys: dirbtinio intelekto teisinis reglamentavimas, žmogaus teisės, tarptautinė privatinė šeimos teisė.

Agnė Limantė is a Doctor of Social Sciences working as a senior researcher at the Institute of Law of the Lithuanian Social Science Centre. Agnė Limantė graduated from the Faculty of Law, Vilnius University, and obtained a Master of Laws qualification. She continued her studies in the doctoral program of the Faculty of Law, Vilnius University, and defended her dissertation. She also obtained a Master's degree *cum laude* from King's College London, United Kingdom. Her main areas of scientific interests and research include legal regulation of artificial intelligence, human rights, and private international family law.